

Dr. IVO SPREMIĆ

Izvanredni profesor na Ekonomskom fakultetu Zagreb

SPECIFIČNOSTI RAČUNOVODSTVA U UVJETIMA HIPERINFLACIJE

UDK 657.1

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno: 18.11.1993.

Sažetak

U hiperinflacijskom gospodarstvu nije korisno prezentirati financijske izvještaje u domaćoj (nacionalnoj) valuti, jer ona gubi kupovnu moć čak i u veoma kratkim razdobljima. Zato je potrebno prepravljavanje financijskih izvještaja na mjernu jedinicu domaće valute na datum sastavljanja financijskih izvještaja, upotrebom odabranog općeg indeksa.

Prilikom utvrđivanja rezultata poslovanja polazi se od bilance (statički bilančni pristup), ali se ne zanemaruje informativna važnost računa dobiti i gubitka (dinamički bilančni pristup).

Vlastita istraživanja upućuju na to da se objektivnije upravljačke informacije mogu dobiti ako se procesirani računovodstveni podaci u domaćoj valuti preračunavaju i evidentiraju u odabranoj stabilnoj stranoj valuti i ako se toj osnovi prepravljaju financijski izvještaji.

Ključne riječi: *hiperinflacijsko gospodarstvo, računovodstvo, financijski izvještaji, prepravljavanje financijskih izvještaja, statička bilančna teorija, dinamička bilančna teorija.*

UVOD

Informacije koje pokazuju učinke mijenjanja cijena pripremaju s korištenjem računovodstvenih postupaka:

a) **opće kupovne moći**, koji sadrži izmjenu nekih ili svih pozicija u financijskim izvješćima zbog promjene **opće razine cijena**,

b) **tekuće cijene**, koji se može koristiti u **više raznih metoda**, a općenito koristi **trošak zamjene** kao osnovno mjerilo. Međutim, ako je trošak zamjene viši, primjenjuje se neto prodajna i sadašnja vrijednost.

c) **raznih kombinacija** opće kupovne moći i tekuće cijene¹

Računovodstvo opće kupovne moći priznaje dobitak nakon što je očuvana opća kupovna moć dioničke (vlasničke) glavnice - kapitala s početka razdoblja, bez obzira na kretanja pojedinačnih cijena. Za potrebna preračunavanja, koja se prikazuju u dodatnim financijskim izvještajima ili samim financijskim izvještajima, koristi se odabrani opći indeks.

Ovaj računovodstveni postupak podlozan je interesima vlasnika kapitala (vlasnički koncept) i vjerovnicima.

Računovodstvo tekuće vrijednosti (cijena) priznaje dobitak nakon što je očuvana jednaka proizvodna sposobnost poduzeća, odnosno mogućnost obavljanja usluga s početka razdoblja ili očuvan trošak zamjene određene imovine, bilo istog sredstva, sličnog, novog ili upotrebljavanog.

Za potrebna preračunavanja, koja se prikazuju u dodatnim financijskim izvještajima ili samim financijskim izvještajima, koriste se **indeksi specifičnih cijena**.

Ovaj računovodstveni postupak više pogoduje interesima menadžera.

Kombinacije računovodstva opće kupovne moći i računovodstva tekuće vrijednosti su razne, a cilj im je bio zadovoljiti interese svih korisnika ili većine korisnika financijskih izvještaja.

1. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE U HIPERINFLACIJSKOM GOSPODARSTVU

Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 29 - Financijsko izvješćivanje u hiperinflacijskom gospodarstvu, nije korisno izvješćivati o rezultatima poslovanja i financijskom položaju poduzeća u **domaćoj valuti** bez korekcije (prepravljavanja) financijskih izvještaja.

Karakteristike hiperinflacijskog gospodarstva jesu:

a) stanovništvo općenito radije drži svoje bogatstvo u nenovčanim sredstvima ili u nekoj relativno stabilnoj inozemnoj valuti. Iznosi zadržane domaće valute odmah se ulažu da bi se održala kupovna moć.

b) stanovništvo općenito uglavnom ne promatra novčane iznose prema domaćoj valuti, već prema relativno stabilnoj valuti. Cijene mogu biti navedene u toj valuti.

¹ Detaljnije vidjeti: Ivo Spremić, Računovodstvo u uvjetima inflacije, Informator, Zagreb, 1988.

c) prodaja i kupovina na kredit odvija se po cijenama koje kompenziraju očekivani gubitak kupovne moći za vrijeme kreditnog razdoblja, čak ako je razdoblje i kratko,

d) kamatne stope, plaće i cijene vezane su uz indeks cijena, i

e) kumulativna se stopa inflacije kroz tri godine približava ili premašuje 100%.²

U većini zemalja, kao i u Republici Hrvatskoj, financijski izvještaji pripremaju se na računovodstvenoj osnovici **troška nabave**.

U hiperinflacijskom gospodarstvu domaća valuta gubi kupovnu snagu (moć), čak i u relativno veoma kratkim razdobljima, pa je pogrešno kumulirati i sučeljavati iznose iz poslovnih transakcija koje su se ostvarile unutar istog obračunskog razdoblja. Zato je potrebno:

a) prepravljane financijskih izvještaja na mjernu jedinicu domaće valute na datum njihova sastavljanja,

b) javno predočavati financijske izvještaje nakon prepravljavanja i ocjene objektivnosti i realnosti od ovlaštenog revizora.

Prilikom prepravljavanja financijskih izvještaja treba uvažavati sljedeće:

- korigiraju se sve pozicije financijskih izvještaja koje nisu iskazane tekućom mjernom jedinicom domaće valute na datum sastavljanja financijskih izvještaja,

- korekcija se obavlja računovodstvenim pristupom **opće kupovne moći**, primjenom odabranog općeg indeksa cijena,

- odabrane računovodstvene postupke prepravljavanja financijskih izvještaja treba iz razdoblja u razdoblje, dosljedno primjenjivati, sve dok je gospodarstvo u uvjetima hiperinflacije,

- usporedne podatke za prethodno izvještajno razdoblje treba prepraviti na mjernu jedinicu domaće valute na datum sastavljanja financijskih izvještaja.

1.1. Obračun periodičnog rezultata poslovanja i očuvanja vlasničke glavnice (kapitala)

U teoriji računovodstva, za poduzeće koje kontinuirano posluje, naznačuje se **probnost periodičnog rezultata** kada se akolacija obavlja između prošlog, sadašnjeg i budućeg razdoblja. Taj problem je prisutan i u uvjetima stabilne novčane jedinice.

Pojednostavljeno, dobitak, kao pozitivni periodični rezultat, može se utvrditi na:

a) statički i

b) dinamički način.

² Međunarodni računovodstveni standard 29, Narodne novine, 36/93.

Predstavnici **statičke bilančne teorije** (osnivač Nicklish) prilikom utvrđivanja (mjerena) periodičnog rezultata poslovanja prednost daju bilanci, iako ona najprije pruža informacije o financijskom položaju poduzeća.

Zadaća je bilance da iskaže objektivno i istinito stanje imovine, obveza i kapitala poduzeća na datum sastavljanja. Rezultat poslovanja mjeri se promjenama vlasničke glavnice (kapitala) s početka i kraja obračunskog razdoblja. Ako se vlasnička glavnica s početka razdoblja povećala, to povećanje predočuje dobitak, a ako se smanjila, to smanjenje predočuje gubitak.

Jednakost aktive i pasive izražava se ovim jednažbama:

$$A = P \quad (1)$$

(aktiva = pasiva)

$$A = I \quad (2)$$

(aktiva = imovina)³

$$P = O + K \quad (3)$$

(pasiva = obveze + kapital)

$$I = O + K \quad (4)$$

$$K = I - O \quad (5)$$

Bilančno promatrano, kapital je razlika između imovine i obveza poduzeća. Na njegovu veličinu utječe objektivnost i točnost iskazivanja imovine i obveza poduzeća.

Dobitak se mjeri ako je kapital na kraju razdoblja veći od kapitala na početku razdoblja za koji se utvrđuje, odnosno:

$$D = K1 - KO \quad (6)$$

gdje je:

D = periodični dobitak prije oporezivanja,

K1 = kapital na kraju razdoblja,

KO = kapital na početku razdoblja.

Dobitak se nakon oporezivanja (D1) može na razne načine iskazati u bilanci, na primjer:

$$I = O + KO + D1 \quad (7)$$

U ovom slučaju dobitak (D1) se zadržava i posebno iskazuje u bilanci kao zadržana dobit ili neposredna dobit.

U drugom slučaju (8) dobitak (D1) se može, nakon izdvajanja za dividende, raspodijeliti u rezerve, pripisati vlasničkoj glavnici i sl., što se uključuje u kapital poduzeća na kraju razdoblja (K1), odnosno:

$$I = O + K1 \quad (8)$$

Gubitak (G) se mjeri ako je kapital (K1) na kraju razdoblja manji od kapitala na početku razdoblja (KO), odnosno:

3 Pretpostavlja se ostvarenje pozitivnog rezultata poslovanja. U slučaju pojava nepokrivenog gubitka (G), jednažba bilančne ravnoteže je: $A = I + G$.

$$G = KO - KI \quad (9)$$

Gubitak (G) se također može na razne načine bilančno tretirati, kao na primjer:

$$I + G = O + K \quad (10)$$

$$I = O + K - G \quad (11)$$

$$I + G = O \quad (12)$$

U zadnjem primjeru (12) gubitak je bio iznad visine vlasničke glavnice (kapitala), pa se stoga iskazuje u aktivi bilance.

Statička bilančna teorija štiti interese vjerovnika i vlasnika kapitala pa se procjene obavljaju po tekućim (dnevnim) cijenama.

Prema dinamičkoj teoriji bilance (osnivač E. Schmalenbach) cilj je bilance utvrđivanja rezultata poslovanja, polazeći od dinamičkih kategorija - prihoda i rashoda.

Temeljna jednakost računa dobitka i gubitka može se iskazati ovako:

$$D = UP - UR \quad (13)$$

$$G = UR - UP \quad (14)$$

gdje je:

UP = ukupni prihodi,

UR = ukupni rashodi koji se sučeljavaju prihodima.

Statičke i dinamičke bilančne teorije imaju **monistički pristup** jer prednost daju ili bilanci ili računu dobitka i gubitka.

Predstavnici **dualističkih bilančnih teorija** podjednaku važnost daju bilanci i računu dobitka i gubitka. Smatraju da nema točnog stanja imovine, obveza i kapitala bez točnog rezultata, kao ni točnog rezultata bez točnog stanja imovine, obveza i kapitala.

Povezanost bilance i računa dobitka i gubitka može se iskazati jednažbom:⁴

$$A = L + S + TR - TE \quad (15)$$

gdje je:

A = Assets (aktiva),

L = Liabilities (obveze),

S = Shareholder's capital (dioničarski kapital - glavnica),

TR = Total revenue (ukupni prihodi),

TE = Total expenses (ukupni rashodi).

Iz jednažbe (15) vrijedi i sljedeća relacija:

$$A + TE = L + S + TR \quad (18)$$

(aktiva + ukupni rashodi = obveze + dioničarski kapital + ukupni prihodi)

4 P. A. Samuelson and W. D. Nordhaus, Economics, 13th Edition, McGraw - Hill Book Company, New York, 1988, str. 488.

Prema tome, povezanost bilance i računa gubitka i dobitka je nesporna. Ona je u teoriji računovodstva i znanstveno utemeljena.

Međutim, u hiperinflacijskom gospodarstvu, prepravljajanjem imovine, obveza, kapitala, rashoda i prihoda na mjernu jedinicu nacionalne valute na datum sastavljanja financijskih izvještaja mogu se javiti razlike između rezultata poslovanja utvrđenog na statički i dinamički način. Razlog je njihova vremenska neusklađenost, odnosno pogrešaka zbog vremenskog pomaka.

Kojem onda konceptu utvrđivanja poslovanja dati prednost? Da li kao razlici:

- 1) promjena u vlasničkoj glavnici (kapitalu) ili
- 2) razlici između ukupnih prihoda i rashoda razdoblja?

Postoje znanstveno utemeljena mišljenja da utvrđivanje rezultata poslovanja kao razlike u vrijednosti kapitala zaštićuje interese vlasnika kapitala i vjerovnika, a ostalim korisnicima pruža korektne informacije za poslovno odlučivanje, što je u uvjetima hiperinflacije izuzetno bitno. Osnovni argumenti u prilog ovom pristupu jesu:

* Prihodi poslovanja definiraju se kao porast vrijednosti bruto - imovine priznate i mjerene u skladu s općeprihvaćenim računovodstvenim načelima, koja je rezultat aktivnosti poslovanja poduzeća i koja može uvećati vlasnički kapital. Dakle, ako se prihodi definiraju kroz promjenu imovine i utjecaja na promjenu vlasništva (slično se, kroz vlasništvo, definiraju i rashodi), bilo bi konzistentno da se i dobitak definira na isti način. Drugim riječima, ako se dobitak i definira kao razlika rashoda i prihoda, definicija dobitka, u biti, svodi se na promjenu netto-vrijednosti imovine ili vlasništva.

* "Dobitak je izvor stvaranja bogatstva, a bogatstvo poduzeća, koliko je računovodstveno to moguće prikazati, prikazuje se u okviru vlasničkog kapitala u bilanci.

* Koncept obračuna dobitka kroz račun dobitka i gubitka prijetnja je integritetu bilance i njenoj vrijednosti financijskog izvješćivanja. Najveća vrijednost bilance kao financijskog izvještaja je u tome da ona zaista može prikazati financijski položaj poduzeća. To je jedino moguće ostvariti ako sve stavke u bilanci prikazuju istinite imovinske dijelove, istinite obveze i realnu vrijednost vlasničkog kapitala, a ne ono što preostaje nakon obračuna rashoda i prihoda.

Međutim, rezultat poslovanja mjeran razlikom u promjeni vrijednosti vlasničke glavnice (kapitala) nema informativnu moć iskazivanja po segmentima kao rezultat poslovanja mjeran sučeljavanjem prihoda i rashoda. Zato su potrebne kombinacije.

5 D. Solomons, Guidelines for Financial Reporting Standards, navedeno prema: dr. J. Mrša, Usvajanje koncepta očuvanja kapitala, priručnik "Računovodstvo društva kapitala", Progres, Zagreb, 1993, str. 43/43.

1.2. Temeljne naznake mogućnosti mjerenja rezultata poslovanja i očuvanja vlasničke glavnice u hiperinflacijskom gospodarstvu

Interes vlasnika kapitala i vjerovnika za financijska ulaganja u uvjetima hiperinflacije, pored načela sigurnosti, profitabilnosti, solventnosti i likvidnosti, ponajprije je usmjeren na očuvanje kupovne moći uloženog kapitala.

Interes fiskusa je različit od prethodnog i usmjeren je na oporezivanje rezultata. Zato se računovodstveni dobitak ne može izjednačiti s poreznim dobitkom.

Rezultat poslovanja trebalo bi utvrditi kao razliku između stanja vlasničke glavnice (kapitala) na početku i kraju obračunskog razdoblja, preprevaljenu na mjernu jedinicu nacionalne valute na datum bilance, odnosno:

$$D = K1 - KO \text{ (Rk)} \quad (19)$$

gdje je:

K1 = kapital (vlasnička glavnica) iskazan mjernom jedinicom nacionalne valute na datum bilance,

KO = kapital na početku razdoblja,

Rk = korekcijski faktor.

Vlasnička glavnica na kraju razdoblja (K1) rezidualna je vrijednost bilancirane imovine i obveza poduzeća jer se kapital poduzeća izračunava iz odnosa:

$$K = I - O \quad (5)$$

Zato se kapital na kraju razdoblja (K1) utvrđuje nakon prepravljivanja imovine i obveza koje nisu iskazane mjernom jedinicom nacionalne valute na datum bilance.

Bitno je da se usvojeni postupak prepravljivanja konzistentno primjenjuje iz perioda u period. Rezultati prepravljivanja obuhvaćaju se računovodstveno.

Vlasnička glavnica na početku razdoblja (KO) iskazana je u nominalnoj vrijednosti. Prepravlja se na mjernu jedinicu nacionalne valute na datum bilance množenjem s korekcijskim faktorom (Rk), koji se izračunava ovako:

$$Rk = \frac{p1}{p0}$$

gdje je:

p1 - odabrani opći indeks cijena na kraju razdoblja (datum bilance) i

p0 = odabrani opći indeks cijena na početku razdoblja.

Odabrani (ili propisani) indeks cijena jedinstveno i konzistentno trebaju primjenjivati svi subjekti gospodarstva.

Pojasnimo razmišljanja na sasvim pojednostavljenom primjeru. Vlasnička glavnica na početku razdoblja (KO) je 300 HRD a na kraju razdoblja (K1) 1.700 HRD. Vlasnička glavnica K1 utvrđena je prema

jednažbi $K = I - O$. Odabrani opći indeks cijena koncem razdoblja je 450 a u odnosu na 100 s početka razdoblja.

$$Rk = \frac{450}{100}$$

$$Rk = 4.50$$

$$D = KI - KO (Rk)$$

$$D = 1.700 - 300 \times 4.50$$

$$D = 1.700 - 1.350$$

$$D = 350 \text{ HRD}$$

Tako mjeren dobitak, koji je ujedno i minimalni cilj menadžera, moguće je različit od prepravljenog dobitka utvrđenog u računu dobitka i gubitka. Razlike bi se trebale korigirati u računu dobitka i gubitka, bilo prema vrstama prihoda i rashoda ili kao korekcijska stavka na strani rashoda ili prihoda.

Prilikom prepravljanja pojedinih pozicija nemonetarne imovine polazi se od sljedećeg temeljnog obrasca:

$$II = Ii \times Rk \quad (21)$$

gdje pojedini simboli znače:

II = vrijednost pojedinih nemonetarnih pozicija iskazanih mjernom jedinicom na datum bilance,

Ii = vrijednost pojedinih nemonetarnih pozicija iskazanih troškom nabave u i - tom razdoblju (datum nabave),

i = datum nabave

Rk = korekcijski faktor, koji se izračunava iz odnosa:

$$\frac{\text{odabrani indeks cijena na datum bilance}}{\text{odabrani indeks cijena na datum nabave ili stanja}}$$

Pozicije monetarne imovine i obveza, koje nisu iskazane mjernom jedinicom nacionalne valute na datum bilance, prepravljanju se u biti prema obrascu 21.

Ovim pristupom ne zapostavlja se informativna moć računa dobitka i gubitka. Dapače, segmentiranjem prihoda, rashoda i rezultata poslovanja, i njihovim prepravljanjem, ovaj izvještaj ima izuzetnu informativnu snagu za potrebe internih korisnika računovodstvenih informacija.

Nominalni (ostvoreni) prihodi na datum bilance, preračunavaju se također primjenom odabranog općeg indeksa. Problem se rješava sljedećim obrascem:

$$Pn = \sum_{i=1}^n Pi \times (1+r)^i \quad (22)$$

gdje simboli znače:

P_n = prepravljeni prihodi u cijenama na datum bilance,
 p_i = nominalni (historijski) prihodi u i -tom razdoblju, tj. datumu nastanka poslovnog događanja,
 r = stopa promjene cijena,
 n = datum bilance (365 dana).

Prema prethodnom obrascu (22) moguća je **korekcija i većina rashoda poslovanja**.

Specifičnosti se javljaju kod izračunavanja inflacijskih dobitaka ili gubitaka na monetarnim pozicijama, koje se uključuju u račun dobitka i gubitka.

Prilikom tog preračunavanja mogući su razni pristupi utvrđivanju stanja monetarnih pozicija, primjerice da se ta stanja izračunavaju:

- statički, tj. na početku razdoblja i na datum bilance,
- dinamički, uvažavajući njihove promjene i stanja od početka razdoblja do datuma bilance.⁶

Na monetarnim pozicijama imovine ostvaruju se inflatorni gubici, a na monetarnim pozicijama obveza inflatorni dobitci. Neto monetarne pozicije, kao razlika između monetarnih pozicija imovine i obveza, mogu biti neto pozicije aktive ili neto monetarne pozicije obveza.

Prema našim istraživanjima, razlike u pristupu izračunavanja neto monetarnih pozicija mogu biti značajne. Primjerice, ako se polazi od statičkog pristupa, utvrđuju se stanja neto monetarnih obveza. Na taj se način kvantificira i u računu gubitka i dobitka uključuje **inflatorni dobitak** od neto monetarnih obveza.

Međutim, ako se stanja neto monetarnih obveza utvrđuju na dinamičan način, na istom primjeru utvrđeno je stvarno stanje neto monetarne imovine. Kvantificiranjem učinaka inflacije, po istoj metodologiji, utvrđuje se stvarni **inflatorni gubitak** od neto monetarne imovine.

Kao što je vidljivo, razlike su oprečne, a time i izražajne. To je ujedno i najizraženiji element mogućih dostupanja između rezultata poslovanja utvrđenog na statički način (putem bilance) i dinamički način (putem računa dobitka i gubitka).

Učinak inflacije može se na neto monetarnim pozicijama (E), ako se primjenjuje statički pristup, jednostavno izračunati na ovaj način:

$$E = \frac{\text{neto monetarna pozicija na početku perioda}}{\text{indeks cijena na kraju perioda}} \times \frac{\text{indeks cijena na početku perioda}}{\text{indeks cijena na kraju perioda}} - \frac{\text{neto monetarna pozicija na kraju perioda}}{\text{indeks cijena na kraju perioda}}$$

6 Detaljnije vidjeti npr. Ivo Spremić, Računovodstvo u uvjetima inflacije, op. cit., str. 66 - 74

Izračunavanje dobitaka ili gubitaka na neto monetarnim pozicijama koje se utvrđuju na dinamičan pristup nešto je u praksi složenije od prethodnog. Razlike su u izračunavanju odnosa između više indeksa cijena na početku i kraju razdoblja i polaznih stanja.

Predložena preračunavanja nisu toliko složena za poduzeća koja vode računovodstvo putem računala, i preračunavanja podržavaju računalom, iako su i tu nazočni problemi memoriranja svih podataka za financijsku godinu i njihovo naknadno indeksiranje na kupovnu moć nacionalne valute na datum sastavljanja bilance i računa dobitka i gubitka.

Problemi tehničke naravi puno su složeniji kod poduzeća koje ne vode računovodstvo uz pomoć računala, ili nemaju podršku preračunavanja iako računovodstvo vode na računalu. Zato se najčešće preračunava statičkim pristupom, ne samo za neto monetarne pozicije već i rashode i prihode (npr. prosječna mjesečna stanja).

Razlike između rezultata poslovanja utvrđene putem bilance i računa dobitka i gubitka su prisutne, i one koje ne poznaje računovodstvo teško su objašnjive. Najčešće se korigiraju u računu dobitka i gubitka u posebnoj poziciji. Zato i taj pristup ne zapostavlja informativnu moć računa dobitka i gubitka. Dapače, iskazivanjem prihoda i rashoda po segmentima taj izvještaj ne gubi na informativnoj ulozi.

Za potrebe upravljanja ponajprije planiranja, odlučivanja i kontrole, procesiranja podataka i obračuna (za eksterne i interne potrebe) smatramo da se računovodstvo može jednostavnije i točnije prilagoditi hiperinflacijskom gospodarstvu ako se u momentu evidentiranja sve računovodstvene isprave transformiraju i u odabranu stabilnu valutu. Tako se isprave evidentiraju u nacionalnoj valuti (zadovoljavanje nacionalnih propisa) i pretvaraju u stabilnu valutu, i na toj osnovi preračunavaju na domaću valutu na datum bilance.

Autor ovog članka izradio je taj projekt i uz računarsku podršku suradnika testirao u praksi više poduzeća. Rezultati poslovanja te stanja imovine, obveza i kapitala između evidentiranja u nacionalnoj valuti i njihovim prepravljanjem na kupovnu snagu na datum bilance, s jedne strane, i evidentiranja u stabilnoj valuti i njihovim prepravljanjem na domaću valutu, s druge strane, nisu istovjetni. Dapače, postoje značajne razlike.

Objektivniji i točniji računovodstveni izvještaji dobiveni su procesiranjem računovodstvenih isprava u stabilnoj valuti u odnosu prema nacionalnoj valuti, i na osnovi stabilne valute izvršenim preračunavanjima. Tu se zanemarila problematika realnosti tečaja stabilne valute prema nacionalnoj valuti kao i inflacija u zemlji odabrane stabilne valute. Te su pogreške u hiperinflacijskom gospodarstvu na kvalitetu računovodstvenih izvještaja prisutne i u teoriji poznate, ali za praktičnu uporabu zanemarive.

ZAKLJUČAK

Tradicionalno računovodstvo u procesiranju podataka polazi od troška nabave, odnosno nabavne cijene, i na toj osnovi se vrednuje imovina, obveze kapital, rashodi i prihodi te utvrđuje rezultat poslovanja.

U uvjetima inflacije, a posebice hiperinflacije, trošak nabave poprima povijesnu vrijednost, pa nije korisno na toj osnovi prezentirati financijske izvještaje korisnicima. Zato su potrebna prepravljajna financijskih izvještaja na mjernu jedinicu domaće valute na datum bilance.

Financijski izvještaji u uvjetima hiperinflacije prepravljaju se upotrebom odabranog općeg indeksa, i to za sve pozicije koje nisu izražene kupovnom moći domaće valute na datum bilance.

Rezultat poslovanja utvrđuje se kao razlika između prepravljene neto - imovine poduzeća (vlasničkog kapitala ili glavnice) s početka razdoblja na mjernu jedinicu domaće valute na datum bilance i neto - imovine poduzeća utvrđene na datum bilance (statički bilančni pristup).

Da se ne bi zanemarila informativna moć računa dobiti i gubitka, prepravljaju se rashodi i prihodi poslovanja.

Nakon autohtonog prepravljajna pozicija imovine, obveza, kapitala, rashoda i prihoda na kupovnu moć domaće valute na datum bilance, **moгуće su razlike** između periodičnog rezultata utvrđenog na temelju prepravljene bilance i računa dobiti i gubitka. Razlozi su u vremenskom pomaku između ostvarivanja rashoda i prihoda, a posebice u načinu izračunavanja inflatornih učinaka na monetarnim pozicijama.

Temeljem vlastitih istraživanja došlo se do zaključka da je za potrebe upravljanja svrhovito u trenutku procesiranja podataka (knjiženja) u domaćoj valuti, transformirati i svaku stavku u odabranu stranu stabilnu valutu. Tako se zadovoljavaju nacionalni propisi, je se podaci procesiraju u domaćoj valuti.

Strana stabilna valuta služi kao osnova za preračunavanja elemenata financijskih izvještaja i utvrđivanje rezultata poslovanja. Rezultati su korektniji u odnosu prema prepravljajnu troška nabave upotrebom odabranog općeg indeksa, a računovodstvo se ne udaljava od tradicionalnih postavki i ne svodi se na jednostavno "indeksiranje".

U ovim istraživanjima zanemarila se problematika realnosti tečaja odabrane strane valute prema domaćoj valuti. Mjesečne oscilacije postoje, ali u godišnjem prosjeku za hiperinflacijsko gospodarstvo praktično su zanemarive. Pored toga, zanemarilo se postojanje i intenzitet inflacije u domicilnoj zemlji odabrane stabilne valute. Taj se problem može riješiti primjenom odabranog koncepta računovodstva u uvjetima inflacije, koji je teorijski i praktično razrađen. S praktične točke gledišta, u uvjetima hiperinflacije to je pitanje u drugom planu.

3. LITERATURA

1. James A. Largary and John Leslie Livinstone, Accounting for changing prices, John Wiley & Sons, New York, 1976.
2. Dr. J. Mrša, Usvajanje koncepta očuvanja kapitala, priručnik "Računovodstvo društva kapitala", Progres, Zagreb, 1993.
3. P. A. Samuelson and W. D. Nordhaus, Economics, 13th Edition, McGraw - Hill Book Company, New York, 1988.
4. D. Solomons, Making accounting policy, Oxford University Press, 1986.
5. Ivo Spremić, Računovodstvo u uvjetima inflacije, Informator, Zagreb, 1988.

Dr. Ivo Spremić

ACCOUNTING PARTICULARITIES IN THE CONDITIONS OF HYPERINFLATION

Summary

It is no use presenting financial statements in domestic currency in a hyperinflational economy since it loses its purchasing power even within very short spells of time.

Financial statements should, therefore, be adjusted to the monetary unit of the national currency on the date of making financial statements by using the selected general index.

On ascertaining the financial results one should start from the balance sheet (static balance theory), but the informative importance of the Profit and Loss Account is not to be neglected (dynamic balance theory). The author's own research work shows that more objective managerial information can be obtained if the processed accounting data given in the domestic currency are converted into the chosen hard currency and in that way adjustments of financial statements are made.

Key words: *hyperinflation economy, financial statements, accounting, adjustment of financial statements, static balance theory, dynamic balance theory*